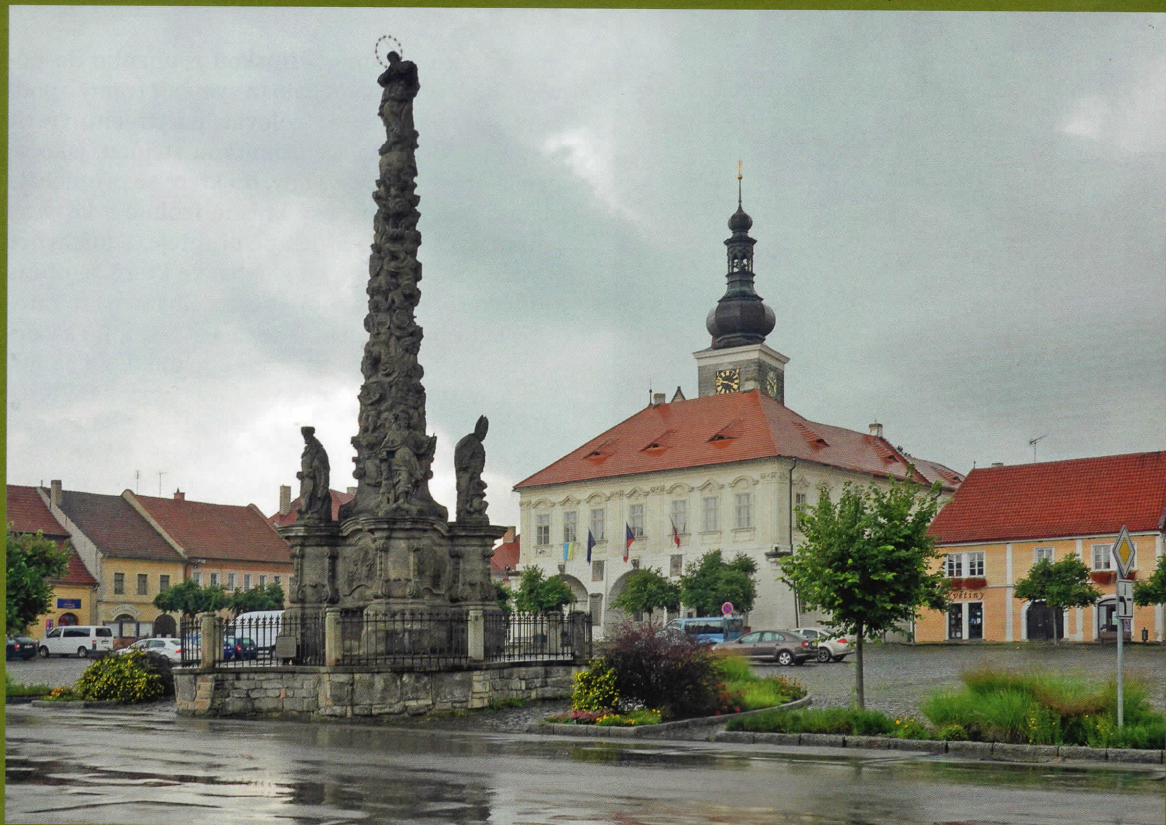

Morový sloup na náměstí krále Vladislava

Dříve Panská hospoda – dnes městská knihovna

Text: PhDr. Dagmar Šumberová
Foto: autorka a Mgr. Stanislav Šumbera

Po stopách Starých pověstí českých podle Aloise Jiráska Ó Velvary, ó Velvary, kde jsou mé tolary...

Kdo by neznal oblíbenou lidovou píseň? Málokdo však tuší, že vznikla na základě skutečné události. Na přelomu ledna a února 1591 nocoval v zájezdním hostinci ve Velvarech zámožný kupec Jáchym z Bílé, kterému zde byla ukradena truhlice s 996 tolary. Zažaloval majitele hostince, ale soud mu za pravdu nedal. Spor se táhl řadu let, až nakonec skončil u císaře Rudolfa II. Panovník však popřál sluchu i hlasům, které tvrdily, že Jáchym z Bílé peníze propil. O soudní rozhodnutí ve prospěch pánů z Bílé řadu let bojovali i Jáchymovi potomci, ale zadostiučinění se nedočkali a možná některý z nich nakonec složil onu píseň.

CESTA DO VELVAR Nás zavedly do Velvar Staré pověsti české od Aloise Jiráska, který v příběhu nazvaném O staré Praze vypráví o pozoruhodném počínu Velvarských, jimž se zapsali do povědomí obyvatel české kotliny:

„Ze všech mostů je Karlův nejpevnější, tak vypravují, protože při jeho stavbě měli vápno vejci rozdělané. I bylo jich potřeba nepočítaných kop na šestnácté jeho mohutných oblouků, na tolik pilířů, na tolik ohromného zdiva.

V Praze ani tolik vajec nesehnali, okolí jich tolik nemělo, co jich bylo třeba. Proto nařídil Karel IV. všem městům v Českém království, aby každé poslalo určitý počet kop vajec na stavbu pražského mostu. Posílali je, vůz za vozem přijížděl, ze všech skládali vejce a rozbíjeli do vápna.

Také z Velvar jich poslali na celý vůz, ochotně, rádi, a mysleli, jak se zachovají. Když zedníci první, druhé, třetí vejce z velvarského vozu roztloukli, nechtěli očím věřit. Ale když čtvrté, páté, pak celou kopu

Pražská brána

Kostel sv. Kateřiny Alexandrijské

rozbili, dali se do smíchu. Smáli se zedníci, stavitel, všichni při stavbě, smála se celá Praha, a všude si vesele vypravovali, že Velvarští přivezli na stavbu celý vůz vajec natvrdo uvařených.“

Do Velvar jezdí z Kralup nad Vltavou motoráček, který kopíruje malou silničku, takže cestující mohou mít při jízdě pocit, že nejedou po kolejích, ale po úzké okresní vozovce. Malé nádražíčko a konec kolejí. Velvary jsou konečnou, dál už pokračuje jen autobus.

Nádražní uličkou vstoupíme na hlavní ulici jménem Chržínská a tou se asi po 350 m dostaneme do starobylého centra. Na náměstí Krále Vladislava nás zaujme především mariánský sloup z let 1716–1719 od Františka Tollingera a kameníka Antonína Falkeho, který vznikl jako poděkování za ukončení morové epidemie. Nedaleký kostel sv. Kateřiny Alexandrijské byl od doby svého vzniku

ve 14. století mnohokrát přestavován, nakonec prošel v roce 1929 regotizací.

Dominantou Pražské ulice je čtverhranná třípatrová Pražská brána z roku 1580, zdobená městským erbem. Až k ní nedojdeme, neboť se zastavíme v budově Městského muzea Velvary, které vítá návštěvníky celoročně. V loňském roce oslavilo už 90 let od svého vzniku.

PROHLÍDKA MUZEA Vcelku nenápadný dům nás uvítá klenutým vstupem s lapidáriem barokních soch a také seznámí s městským erbem, umístěným nad průcho-dem.

Nejstarší pečeť s latinským nápisem z 15. století zdobí lev, který drží tlapami dvě věže. Dnešní erb dotvořil v roce 1607 správce velvarské školy Pavel Raphigius Litomyšlský. Na červeném štítě jsou umístěny dvě dvoupatrové věže s okny, nárožními věžičkami a valbovými

Půvab gotické Madony zdobí místnost připomínající středověké Velvary.

střechami. Mezi věžemi stojí vzpřímeně stříbrný lev se zlatými drápy, červeným jazykem a zlatou korunou. Předními tlapami se opírá o jednu z věží, jeho dlouhý ocas ovíjí zezadu druhou věž a zároveň je propletený dolním oknem.

JAK VELVARY KE SVÉMU JMÉNU PŘIŠLY

Vysvětlení původu neobvyklého názvu najdeme v kronice Václava Hájka z Libočan. Ten tvrdil, že jméno souvisí s vpádem Maďarů do Čech. Uherský vojevůdce měl sen, jak mu nějaký muž podává střídku chleba. Město, které bylo právě založeno, tak pojmenoval střídku chleba, což je maďarsky Belvar a počestně to pak znělo jako Velvar. Jenže, o Hájkovi je známo, že si rád vymýšlel, takže možná může být dalším vodítkem skutečnost, uvádějící ve staré češtině slovo var jako dům. Některé hlasy ale připouštějí, že šlo o obec velvarů, tedy lidí, kteří hodně vařili. Současní historici zase došli k názoru, že název vyjadřuje představu o místě, kde vyvěrají ze země prameny. Tomu odpovídá i název sousední obce – Malovary, která je již dnes součástí Velvar.

OD PRAVĚKU PO 20. STOLETÍ Chceme-li se vydat proti proudu času, začneme prohlídku muzea v pravěkých expozicích. Najdeme zde kamenné a kovové nástroje z počátků lidské civilizace a dokonce kostrový pohřeb muže z doby bronzové – unětické kultury z přelomu 3. a 2. tisíciletí př.n.l. Pak už projdeme dalšími staletími,

Kostra z doby bronzové

Husitská žena na obraze Václava Brožíka

Staroslovanská keramika

mihneme se středověkem, barokem, až nakonec navštívíme školu z 19. století. Určitě naší pozornosti neujde dobový interiér s obrazem Václava Brožíka nazvaný Husitka (Husitská dívka). Populární malíř 2. poloviny 19. století ho vytvořil ve Francii, kde byl na studijním pobytu, a dokonce toto dílo vystavil na Pařížském salónu.

Stará škola dýchá představou 19. století.

Domácnost za první republiky

Také se zde dozvíme informace o zapomenuté spisovatelce, narozené ve Velvarech, Bertě Mühlsteinové, jež se znala s Karolínou Světlou a její sestrou Sofií Podlipskou a zmiňuje se o ní i Jan Neruda. Bohužel, Berta trpěla od narození vrozenou tuberkulózou pátéře, a tak se nemohla naplnit její láska k známému spisovateli českého kritického realismu Josefu Holečkovi.

Mnohé jistě zaujme sbírka psacích strojů, trámový malovaný strop z poloviny 18. století a expozice věnované domácnostem v první polovině 20. století. Velmi pozoruhodným artefaktem je i čajová mosazná a měděná konvice vyrobená za 1. světové války z víčka granátu legionáři v ruských legiích.

Vydáte-li se do muzea s dětmi, požádejte o program pro holčičky a kluky nazvaný Cestování časem se skřítkem Muzejníčkem, který připravilo edukační centrum Velvareum. Pro všechny zvědavé mrňousy zde naleznete speciální kufřík na pozoruhodné putování.

DALŠÍ ZAJÍMAVOSTI VELVAR A kam se ještě z hlavní muzejní budovy podívat? Třeba do Galerie Na Špýcharu, kde je umístěná etnografická expozice s dílnou věnovanou sedlářství. Dále můžeme navštívit Pražskou bránu s výstavou fotografií či vypravováním o středověkém městském opevnění. Ve městě se nachází také Muzeum technických hraček, ve kterém se pořádají nejrůznější výstavy, jako byla například přehlídka hraček v době první republiky či československých hraček 50. až 80. let 20. století.

Městské muzeum Velvary také nabízí pro předem přihlášené komentované prohlídky městem. Pokud ale Velvary navštívíte bez předchozí domluvy, můžete se na jejich prohlídku vydat sami, neboť na každé významnější budově najdete modrou tabulku informující návštěvníky o jejich pozoruhodnostech.

S DRUŽENÍ NATVRDLÍ Přípomínku staré pověsti nesou dál ve Velvarech i v 21. století „Natvrdlí

Velvaráci“, kterým není cizí žádná recese. O loňských Velikonocích se dokonce vypravili s nůšemi plnými natvrdo uvařených vajec pěšky do Prahy, kde svou dodávku předali u Karlova mostu primátorovi hlavního města Prahy. V současnosti ve Velvarech například organizují koncerty, divadélka pro děti či velvarský trh Blešák. Samozřejmě, že členem sdružení je i velvarský starosta.

Online verze www.NaCestu.cz